

theory, formulated at the time of antiquity and the consequences of the influence of such a philosophical tradition on the formation of new philosophical systems that appear in Medieval.

Keywords: *gender, gender equality, gender theory, gender identity, gender, patriarchy, syncretism, woman, man, gender roles*

УДК 394.014:304.3

МІСТО ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР: ЯКІСНІ ОЗНАКИ

І. Г. СИДОРЕНКО, кандидат філософських наук,
доцент кафедри культурології

**Національний університет біоресурсів і
природокористування України**

E-mail: limans@i.ua

Анотація. *Розглянуто якісні зміни, що супроводжують процес творення міст. Акцентовано увагу на особливості міського способу життя, яке полягає у формуванні міської ментальності. Визначено чинники, завдяки яким відбувся перехід від традиційної до модерної України.*

Ключові слова: *місто, містяни, творча праця, міська ментальність, зіткнення відмінностей, соціальна взаємодія, драматизм*

Актуальність. Історія цивілізації – це, передовсім, історія міст. Український історик Я. Грицак говорить про міста як про ключові елементи людської історії, у просторі яких саме й твориться та переживається історія.

За постановки завдання дати універсальне означення міста як об'єкта з визначеними характеристиками, необхідно врахувати особливості законодавств різних країн, які виходять з власних підстав розуміння міста, а також той факт, що критерії змінюються відповідно до різних історичних епох та процесів. Так, сучасні процеси урбанізації розмивають традиційне розуміння міста як соціо-просторового процесу (відповідно до якого містом вважається спільнота міських жителів, яка живе в якомусь сталому поселенні на якомусь постійному місці) або ж населеного пункту певного розміру з певною кількістю населення. Аналіз чисельності населення українських міст демонструє, наскільки різними є фізичні ознаки

міста. Так, в Україні є міста з населенням менше трьох тисяч людей та міста з населенням понад мільйон мешканців.

Грицак Я. пропонує надавати перевагу не кількісним ознакам (оскільки вони є умовними), а якісним. Посилаючись на слова російського соціального історика XIX ст. Б. Міронова, Я. Грицак говорить про те, що місто вважається містом, якщо більшість його населення вважає, що воно живе в місті, а не в селі. Ключовою ознакою міського способу життя, що відрізняє його від життя на селі, є добра якість життя [2]. У Середні віки саме поняття „містянин” співпадало з поняттям „вільний”, що засвідчило німецьке прислів'я „Міське повітря робить вільним” (Stadtluft macht frei). В той час як селян у християнському світі називали „вілланами” (що має негативні конотації „мерзенні, злі, потворні”). Французький історик Ж. Ле Гофф пов'язує процес формування європейської моделі з низкою досягнень. Одним із основних він вважає бурхливий розвиток міст у період Середньовіччя, а саме у XIII ст.. Принципові для Європи риси, на думку Ж. Ле Гоффа, знайдуть своє втілення саме в містах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зародження та становлення європейських міст для Ж. Ле Гоффа, як видно з його праці „Народження Європи”, є складовою та багато в чому зумовлюючим чинником „європейської ідеї”. Грицак Я. здійснив комплексний аналіз міста, міського способу життя у лекції „Міста і урбанізація”, прочитану ним у курсі „Вибрані питання європейської історії”. Представники Чиказької школи соціології міста сформулювали класичне визначення міста як постійного поселення з високою щільністю населення, відносно великою його кількістю, високою соціальною й культурною гетерогенністю. Американський дослідник міст Н. Бреннер зауважує, що насправді не можливо чітко визначити кількість населення міста, оскільки різні країни мають різне офіційно прийняте визначення міста. Соціологи Г. Зіммель та Л. Вірт займалися дослідження специфічної функції міста – вироблення ним міської культури та урбаністичного способу життя. Американська дослідниця Дж. Джейкобс доповнила поняття „міська культура” аспектами розвиненого вуличного життя, культурою вулиць та нічним життям, яке є специфічно міською характеристикою. Американський філософ, соціолог міста Л. Мамфорд розглядає місто як театр соціальної дії, для якого визначальними є взаємодія між соціальними гравцями. Питання креативності міста досліджує Т. Джадт, включаючи до аналізу низку міст України. Процеси урбанізації в Україні XIX ст. вивчала американська дослідниця П. Герлігі.

Мета роботи полягає у розгляді базових питань, що лежать в основі осмислення міського способу життя.

Результати дослідження та їх обговорення. Період формування міської Європи, згідно з французьким історіографом Жаком Ле Гоффом, припадає на XIII століття. Європейське місто, вважає дослідник, стало мірилом та рушійною силою історичного прогресу в усьому європейському християнському світі. Вплив країн, що поступово інтегрувалися в Європу (кельтських, германських, скандинавських), значною мірою залежав від питомої ваги у них міст [3, 170].

Особливість середньовічного міста, яку успадкує новочасна Європа, полягає у тому, що складається новий тип соціального устрою та керування, які, пройшовши певну еволюцію, набули форми самоуправління містян. На думку французького історика Жака Россіо, середньовічне місто – це сконцентроване на невеликій площі суспільство, що стрімко розвивається. Принципові риси міста, що вирізняють його серед інших населених пунктів – це, насамперед, змішання населення, поява нових установ, нових центрів економічного та інтелектуального розвитку. Тут формується особлива системи цінностей, з якої народжується творча праця, смак до обладунку та грошей, пристрасть до розкоші, почуття прекрасного [3, 171].

Не менш важливою ніж вимірювана у кількісному показнику, є якісна ознака – міська ментальність, яка «являє собою важливу частину самобутності та могутності міст» (Жак Ле Гофф). Як приклад, звернемося до толерантності, адже «на толерованій відмінності... від інших і досі ґрунтується виживання Європи, передовсім її культура» [1, 139]. Терпимість, що впливає зі свободи совісті, сьогодні набула статусу етичного принципу толерантності. Хоча історія толерантності у розумінні захисту чужої свободи починається тільки із завершенням Середньовіччя, однак, витoki принципу толерантності – у християнському розумінні про терпіння Боже. Бог «терпить» людей, які відвернулися від нього, не полишаючи їх. Згідно християнської віри, кожна людина існує в світі дії божественної любові. Принцип толерантності набув чинності у внутрішньохристиянській історії конфліктів, у боротьбі проти нетерпимості, практикованої в ім'я самої церкви. Жак Ле Гофф дещо курйозно ілюструє посилення у міському середовищі терпимості. Середньовічні люди жили у просторі, сповненому сакральних змістів, проте, дійсність висувала цілком банальні проблеми, що їх мусила вирішувати Церква, як-то проституція. Як зазначає дослідник, „поступове посилення терпимості, пов'язане з розвитком міського суспільства, у XIII столітті спонукало деяких фахівців із канонічного права на певних умовах узаконити проституцію” [3, 167].

Характеристика середньовічного містянина та міста в багатьох аспектах є вірною для сьогоденної міської Європи, адже до XIII ст. складається те, що сьогодні називають європейською моделлю. Строкатий соціальний склад міського населення, сповідування ним протилежних ціннісних настанов, різні умови життя – такою є дійсність, в межах якої формується світогляд містянина. Неможливість ігнорувати один одного, потреба в економічних контактах вимагає особливого способу життя, притаманного місту, – розширення світоглядних горизонтів, відкритості по відношенню до світу. Людина-містянин вписана у цілісну систему, що поєднує між собою різні центри, вона чутливо реагує на віяння, що надходять звідусіль. Містянин вбирає суспільну культуру, яка створюється в школі, театрі, публічних місцях, його психічні функції, завдяки постійним контактам зі світом, стають більш гнучкими та розвиненими. Умови міського життя сприяють емансипації як окремих індивідів, так і стосункам між ними.

Місто – не просто фізичне явище, це особлива якість життя, особливе усвідомлення себе та інших у певному окресленому просторі. Будучи місцем тісного спілкування, спільної справи, місто спонукає до солідарності у стосунках, до поваги. Саме значення слова „urbanitas” означає і „міське життя”, і „витонченість, ввічливість, культурність”. Концепція міста, що сходить до Аристотеля та Цицерона, про те, що місто – це не окреслена стінами територія, а люди, що населяють його, постійно підтверджується новими доказами. Саме у місті у сферу знання залучається все більша кількість мешканців; крім обов’язкових для усіх населених пунктів шкіл, місто з його університетами є центром вищої освіти і науки. Місто сприяє мистецтву і є мистецтвом: ще у Середні віки у місті виробляється ідея краси – могутні пам’ятники не лише повинні були формувати образ могутньої влади, але й виражали прагнення до прекрасного.

Окрему сторону контактів між різними групами неоднорідного населення представляють конфліктні зіткнення етнічного, релігійного характерів. З іншого боку, зіткнення відмінностей у межах певного простору призводило до культурних запозичень, до накопичення досвіду співжиття, власне сприяло творенню креативного міського середовища. Грицак Я. називає це „гібридною ідентичністю” [2], професор історії Середньовіччя М. Боргольте говорить про те, що ідентичність Європи в історії й сучасності полягає в її неідентичності [1, 126].

Середньовічні міста та міста новітнього часу виникають або отримують поштовх до розвитку за подібною схемою. Подразником є криза – демографічна, військова, економічна, комунальна. За нею

вступає в силу формула „кризи-креативності”: для вирішення проблеми залучають нестандартні підходи, інноваційні рішення. До прикладу, мистецтво готики, окрім того, що відобразило зміни у смаках, стало відповіддю на зростання чисельності населення – тепер міста потребували більш просторих храмів.

До центрів європейської креативності історик Т. Джадт відносить низку поліетнічних міст, серед яких українські Одеса, Чернівці, Ужгород. „Глибоко у двадцятому столітті ще існувало багато міст, що поєднували у собі численні спільноти і мови – що часто були навзаєм антагоністичними і часом воювали, але якось співіснували” [5].

Креативність є відповіддю на виклик кризи, але щоб її підтримувати надалі, необхідні певні умови. Серед них – надлишок чогось, що може притягувати людей до міста та задовольняти їх потреби. Основною умовою виживання людини є їжа. Отож, місто – це ринок, що залучає у систему зв'язків неміське населення та позаміські ресурси. Місто стимулює розвиток навколишніх територій та сприяє створенню ширшої інфраструктури – доріг, транспорту, рекреаційних місць тощо.

Процес формування Європи міської веде свій відлік від XIII століття, процес безперервного зростання міст припадає на XIX ст. У країнах Західної Європи урбанізація тісно пов'язана з індустріалізацією. Лідером європейського урбанізаційного процесу стає Великобританія: тут розвивається промисловість, і відповідно зростають міста та міське населення.

Важливою особливістю урбанізаційних процесів у Східній Європі та, зокрема, в Україні було те, що тут не існувало чіткого зв'язку між індустріалізацією й урбанізацією. Грицак Я. пояснює це тим, що Східна Європа значною мірою була недоіндустріалізована, промисловість тільки зароджувалася, тому міста виникали тут з воєнних чи з адміністративних потреб, а не з потреб індустріальних [2]. В Україні ще у 1897 році міське населення становило менш ніж 16 %, з них українці – близько третини жителів.

Американська дослідниця Патрісія Герлігі у статті „Українські міста у дев'ятнадцятому столітті” (Ukrainian cities in the Nineteenth Century) [6] здійснила аналіз урбанізаційних процесів на прикладі п'ятиох українських міст. Процес урбанізації в Україні виявив істотні відмінності: деякі з міст зростали повільно, але неухильно; інші пережили стрімке розширення. У становленні деяких міст суттєве значення відіграла індустріалізація; для інших головним стимулом розвитку стало виконання ними як основної певної функції: політичної, економічної, культурної, сільськогосподарської.

Розвиток міст відбувся в Україні без істотної участі українців. Серед причин урбанізаційної відсталості українців П. Герлігі називає наступні причини. По-перше, українці були переважно сільські люди з глибокою прив'язаністю до ґрунту. Коли перед ними постала демографічно-продовольча криза (внаслідок зниження у ХІХ ст. дитячої смертності), вони вважали за краще шукати нові сільськогосподарські землі на території Російської імперії чи еміграцію, аніж переселення у міста. По-друге, царський уряд Росії з різних причин сприяв зростанню міських центрів в межах України.

Чисельність населення давнього за походженням Києва у середині ХІХ ст. було меншим за 45 тисяч. Маючи зручне розташування на злитті річок Прип'яті, Дніпра та Десни, Київ став ринковим центром, що задовольняв потреби сільськогосподарського регіону, однак, це не призводило до зростання міського населення. Наприкінці ж століття кількість киян зросла до близько 250 тисяч чоловік. Дослідниця пояснює це тим, що стимулювала розширення міста урядова політика, спрямована на створення сильної присутності Росії на стратегічній території. З цією метою уряд сприяв російським студентам і викладачам Київського університету св. Володимира, розмістив російські війська в гарнізоні міста, заохочував російських купців і ремісників укласти свої угоди в місті. Політика в цілому була успішною, і Київ наприкінці ХІХ ст. перетворився на осередок в основному російського населення в оточенні українського села [6].

Заснований близько 1650 року, розташований на кордоні лісової зони і степу, Харків виник як прикордонна фортеця, покликана захищати царизм від татарських вторгнень і слугувати в якості перевалочного пункту для подальшої російської експансії на Південь і Схід. Царський уряд активно заохочував українців, особливо козаків, поселятися в новому місті та його околицях. Головною перевагою Харкова була його віддаленість від інших міст. Не маючи конкуренції, він незабаром став військовим, економічним, релігійним й інтелектуальним центром на Північному Сході України. Хоча українці переважали серед перших поселенців Харкова, розвиток і диверсифікація економіки привернули багато жителів, у тому числі іноземців. Зокрема тут мешкали бельгійці, зайняті у гірничо-металургійному виробництві. Численними були росіяни, однак в університетському житті провідну роль відігравали українці. У Харкові було відкрито перший сучасний світський університет в Україні (не враховуючи Львова), який дав потужний імпульс до розвитку української національної свідомості. Герлігі П. підсумовує, що Харків розвивався як регіональний центр з військовою, адміністративною, торговельною та культурною функціями [6].

Львів, заснований у XIII ст., розвивався як великий торговельний і культурний центр. На відміну від Києва та Харкова, Львів у XIX ст. знаходився під австрійською, а не російською владою. Це був основний міський центр у Східній Галичині, регіоні, в основному населеному українцями. Галичина не мала значних сільсько-господарських ресурсів або ж покладів корисних копалин. Місто концентрує зусилля на галузях легкої промисловості: взуттєвій, харчовій та пошитті одягу. Вчена, з посиланням на українських економістів, зазначає, що імперський австрійський уряд, з метою унеможливлення конкуренції, прагнув зберегти регіон в якості постачальника сировини та споживача готової продукції, виробленої у центральних австрійських провінціях. Зростання Львова у XIX ст. було повільним, але стійким. Промисловість відігравала незначну роль у залученні іммігрантів в місто. Незважаючи на його невелику виробничу базу та обмежені ресурси, місто відіграло головну роль в історії свого регіону: і поляки, і українці, а також численні євреї, вірмени і німці оселилися в ньому. Хоча самі українці становили невеликий компонент міського населення, їхні інтелектуальні лідери створили мережу національних установ, які поліпшили стандарти життя та сприяли культурній освіті населення, вважає П. Герлігі. З огляду на певні свободи, неможливі в межах Російської імперії, українці у Львові змогли відкрито розвивати національну культуру та національну свідомість [6].

Засноване 1794 року на місці колишньої турецької фортеці місто Одеса повинно було слугувати як військовим форпостом, так і торговим портом. Від початку населення Одеси та околиць міста складалося із строкатого етнічного люду: переміщених із внутрішніх імперських теренів росіян, українців, євреїв, поляків, білорусів, а також іноземців: болгар, греків, німців, з'явилися тут італійці, французи, вірмени, татари. Дослідниця наголошує на унікальних, порівняно з іншими містами України, якостями Одеси. Більш ніж будь-яке інше місто, воно виявило космополітичний характер: за даними перепису 1897 року, у місті говорили, крім російської, не менш як п'ятдесятьма мовами. Також це був великий центр єврейського поселення – євреї становили близько третини містян. Натомість українців було дуже мало. Принаймні багато з них, керуючись прагматичними міркуваннями, за перепису населення 1897 року заявили про себе як про росіян, щоб добути економічні та політичні переваги членства домінуючої національної групи імперії. Декілька факторів пояснюють невелику кількість українців в Одесі. Зовнішня торгівля, яка становила значну частку економіки портового міста, містила ризики. Для вдалого заняття нею необхідно було мати досвід роботи на зарубіжних ринках, розвинену мережу закордонних

кореспондентів і вільний доступ до капіталу. Із зрозумілих причин і українці, і росіяни не були обізнані у зарубіжних комерційних справах. Успішними торговцями були греки, французи, італійці, і, зрештою, євреї. Своїм походженням і швидким розвитком Одеса зобов'язана імперському уряду та несподіваному розвитку масового експорту зернових до країн Західної Європи. Місто привернуло строкате населення, яке скористалося можливостями в уряді, промисловості та торгівлі. Проте самі українці були погано підготовлені до участі у конкурентному середовищі міста. Отож, найбільше місто в Україні було водночас найменш українським [6].

У 1795 році імперський уряд заснував місто Луганськ. Воно планувалося як головний промисловий центр регіону. В указі про його заснування йшлося про будівництво металургійних заводів. Процвітання металургійної промисловості багато в чому визначило долю міста. Крім промислових функцій (та військових під час Кримської війни), Луганськ слугував транспортним вузлом – через нього пролягали дороги із центральних губерній у портові міста Ростов і Таганрог. Із згаданих українських міст Луганськ був унікальним у тому, що зберіг важливість металургійної галузі, заради розвитку якої його й було засновано. З іншого боку, це було не комфортне для проживання та естетично не привабливе місто. Як Одеса, це було абсолютно нове місто, але, на відміну від Одеси, воно не брало на себе функції, які б виходили за межі його першопочаткової мети: воно ніколи не стало важливим ринковим містом або інтелектуальним центром. У той час як великі комерційні міста з часом стали індустріальними, це суто промислове місто не поклало на себе важливі комерційні або культурні функції [6].

Лише одне з п'яти українських міст, підсумовує П. Герлігі, Луганськ, завдячує своїм розвитком індустріалізації. Інші міста розвивалися як адміністративні, торговельні та культурні центри.

Американський урбаніст, історик культури та архітектури Льюїс Мамфорд в есеї «Що таке місто» (1937) [4] сформулював засадничі принципи сучасного містопланування. Зокрема, він задається питанням „що таке місто як соціальний інститут?”. Для початку Л. Мамфорд з'ясовує, чим є місто взагалі, які причини призводять до його виникнення, чим воно відрізняється від, скажімо, села. На його думку, особливість, що відрізняє місто від села, полягає у соціальному драматизмі як наслідкові концентрації та збільшенні групової активності.

Отже, за Мамфордом, місто у повному сенсі слова – це географічне сплетіння, економічна організація, інституційний процес, театр соціальної дії й естетичний символ колективної єдності.

Містяни перебувають у центрі соціального драматизму, що виникає за концентрації та інтенсифікації групової активності: представники різних суспільних груп, носії різних ідеологій тощо постійно зустрічаються і не можуть ігнорувати один одного. Символами соціальної спорідненості стають уніфіковані плани і споруди. Мамфорд Л. вважає, що містопланування може зменшити цей драматизм або ж за допомогою мистецтва, політики та освіти посилити та збагатити його зміст. Такі властивості, як краса та потворність міста, відіграють важливе значення, оскільки характеризують соціальну активність людей.

З концепції драматизму міського середовища Л. Мамфорд виводить наступний висновок: соціальні факти є первинними, а фізична організація, промисловість і ринки, лінії комунікацій і руху транспорту повинні підпорядковуватися соціальним потребам міста.

Як було зазначено вище, місто є одиницею соціального життя для спонтанних видів взаємодії, але ефективність функціонування містян залежить від того, чи не є щільність населення перепорою для руху транспорту, чи не переобтяжує чисельність містян роботу сфери соціального обслуговування тощо. Обмеження розміру, щільності та території є абсолютно необхідними для ефективної соціальної взаємодії – а отже, вони є найважливішими інструментами раціонального економічного та цивільного планування. Професор Я. Грицак у лекції „Міста і урбанізація” [2] дав пораду як визначити, чи є місто добрим. Треба відповісти на питання: в якому місті ви б хотіли виховувати своїх дітей? Очевидно, що це таке місто, яке має соціально вибудовану структуру. Мамфорд Л. пропонує „розглядати соціальне ядро як основоположний елемент будь-якого чинного плану міста: розташування та взаємопов’язаність шкіл, бібліотек, театрів, громадських центрів – це перше, що потрібно врахувати в характеристиці міської ділянки і створенні плану інтегрованого міста” [4].

Висновки і перспективи. Вивчати історію та ідею європейського міста варто починати з феномену середньовічного міста. Воно стало осередком змішання та соціальної взаємодії гетерогенного населення. Місто витворило умови для оновлення торгівлі та підвищення ролі торгівців, що викликало проблеми, пов’язані з розповсюдженням грошової системи в економіці та суспільстві. Місто дало поштовх до розвитку сфери знань: створюються міські школи, виникають та швидко стають популярними університети. Важливою є та особливість середньовічного міста, яку успадкувала новочасна Європа. Створюється новий тип суспільства та керування – містяни стали вимагати встановлення форми самоуправління, яку назвали комуною. Отож, зароджується концепція громадян чи громадянського суспільства.

Обриси модерної України безпосередньо пов'язані з урбанізаційними процесами. Піднесення великих міст, що починаючи з XIX сторіччя, заявили про себе як про адміністративно-культурні, промислові, торгівельно-економічні центри, багато в чому визначили розвиток України до теперішнього часу. На прикладі п'ятих українських міст – Київ, Харків, Львів, Одеса та Луганськ – досліджено, що найхарактернішими ознаками урбанізації чотирьох перших з них стали адміністративний, торговельний, фінансовий, освітній та культурний чинники. Для Луганська таким чинником була індустріалізація [6].

Зупинити зростання міста неможливо, з цього виникають проблеми, зокрема, ускладнюється доступ (у часі та відстані) значної частини містян до культурних, освітніх, наукових закладів, які розташовані, як правило, у центральній частині міста. Відтак, ці мешканці міста у перспективі можуть втратити хист до тих особливих якостей, що народжуються у місті та приваблюють їх у місто – свободи та креативності. Однак, обмеження розміру, щільності та території є, згідно Л. Мамфорду, абсолютно необхідними для ефективної соціальної взаємодії, а отже вони є найважливішими інструментами раціонального економічного та цивільного планування. Відтак, місто як соціальний інститут слід розвивати як простір з багатьма функціональними центрами.

References

1. Borgolte, M. (2014). Yak Yevropa znaishla svoje rozmaittia. Pro serednovichni koreni pliuralistychnykh tsinnostei. Kul`turni cinnosti Yevropy. [How Europe found its diversity. About medieval roots of pluralistic values. Cultural Values of Europe]. Kiev: Dux i literatura, 117-171.
2. Hrytsak, Ya. (2016). Cities and Urbanization. Available at: https://courses.prometheus.org.ua/courses/UCU/History001/2016_T1/courseware/bdf04e5b2868443283255d0060b3c2e8/e84722c4ab9d4315b3fe9d6de9d83a95/.
4. Mumford, L. (2012). Shcho take misto? [What is a city?]. Anatomy of the city: Kiev. Urban Studies. Kyiv: Smoloskyp, 10-14.
5. Tony Judt, T. (2010). Edge People. The New York Review of Books. Available at: <http://www.nybooks.com/articles/2013/11/07/edge-people/>
6. Herlihy, P. (1981). Ukrainian cities in the Nineteenth Century. In Rethinking Ukrainian History, edited by Ivan L. Rudnytsky. Edmonton, 135-155.

ГОРОД КАК СОЦИОКУЛЬТУРНОЕ ПРОСТРАНСТВО: КАЧЕСТВЕННЫЕ ПРИЗНАКИ

И. Г. Сидоренко

Аннотация. Рассмотрены качественные изменения, сопровождающие процесс зарождения городов. Внимание акцентировано на особенности городского образа жизни, который заключается в

формировании городской ментальности. Рассмотрены факторы, способствующие переходу от традиционной к современной Украине.

Ключевые слова: город, горожане, творческая работа, городская ментальность, столкновения различий, социальное взаимодействие, драматизм

CITY AS A SOCIO-CULTURAL SPACE: QUALIFIED SIGNS

I. G. Sydorenko

Abstract. The article is devoted to the consideration of qualitative changes that accompany the process of building cities. It focuses on the peculiarities of urban lifestyle, which is the formation of urban mentality. It is considered, due to what factors there was a transition from traditional to modern Ukraine.

Keywords: city, cities, creative work, urban mentality, collision of differences, social interaction, drama

УДК 94(477)(=161.2)

ФЕНОМЕН АВТЕНТИЧНОСТІ В ДУХОВНОМУ СВІТІ ЛЮДИНИ

В. Ф. ЯТЧЕНКО, доктор філософських наук, професор

E-mail: yatchych@ukr.net

Анотація. Досліджено явище автентичності/неавтентичності в процесах реалізації людиною своєї життєвої програми. Зокрема аналізу піддані особливості трансформації почуття автентичності/неавтентичності в екстремальних умовах життя особистості.

Ключові слова: автентичність/неавтентичність особистості, духовні цінності, екстремальні умови виживання людини

Актуальність. У своїх самопочуваннях, у своїх самооцінках людина, здійснюючи той чи інший вчинок чи висловлюючи якесь судження, керується цінностями, які вона вважає "справжніми", невіддільними від її (особистості) самохарактеристик (і тоді вона відчуває себе внутрішньо цілісною, справжньою, незрадливою у стосунках із своєю совістю, гідністю). В філософії й психології почування, викликані цими реаліями, отримали назву автентичності особистості. І, навпаки, якщо особистість з огляду на якісь зовнішніх факторів продукує розрив між питоменими для неї моральними,